

ธงชัย พุ่มพวง. “ศูนย์ฯ พระบาทห้วยต้ม สกัดน้ำมันหอมระเหยสำเร็จพร้อมส่งเสริมอาชีพสร้างรายได้ชาวปกากะญอ” เทคโนโลยีชาวบ้าน 20, 419 (15 พ.ย. 2550) 75

เก็บมาเล่า

ธงชัย พุ่มพวง

ศูนย์ฯ พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม เป็นหน่วยงานหนึ่งของมูลนิธิโครงการหลวง ตั้งอยู่ที่อำเภอเถิน จังหวัดลำพูน เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นชาวปกากะญอหรือกะเหรี่ยง และมีบางส่วนเป็นคนพื้นเมือง ผลิตภัณฑ์ที่เด่นของชาวปกากะญอคือ ผ้าฝ้ายหอมมือ ที่เป็นเอกลักษณ์ของชนเผ่า

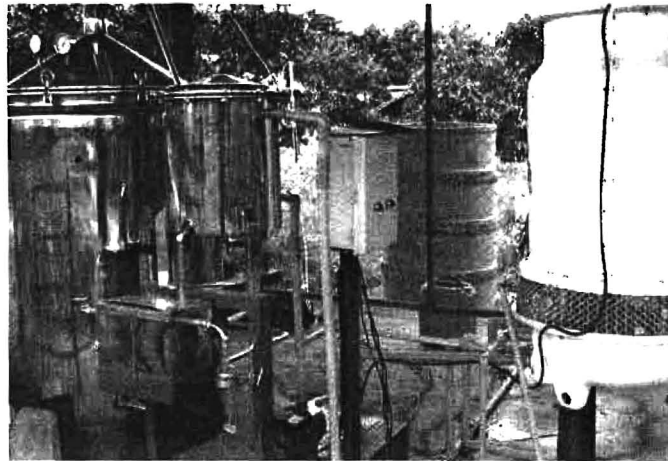
ในด้านการเกษตรนั้น ส่วนใหญ่จะปลูกข้าวโพดเป็นพืชหลักเนื่องจากต้องอาศัยน้ำฝนจากภูมิอากาศแห้งแล้ง บางปีอากาศร้อนถึง 42 องศาเซลเซียส

ศูนย์ฯ พระบาทห้วยต้ม จึงได้ศึกษาวิจัยพืชหลายชนิดที่นำไปส่งเสริมให้แก่เกษตรกร เช่น การปลูกเสาวรสรับประทานสด ปลูกมะเฟืองหวาน ปลูกมะม่วงพันธุ์นวลคำ ซึ่งประสบผลสำเร็จ แต่เกิดแนวคิดว่าการเกษตรควรจะมีรายได้เพิ่มขึ้นมากกว่านี้ ใช้เวลาทำการเกษตรได้ตลอดทั้งปี ดังนั้น ศูนย์ฯ พระบาทห้วยต้ม จึงได้ริเริ่มให้เกษตรกรปลูกไม้หอมหลายชนิด เพื่อนำมาสกัดเป็นน้ำมันหอมระเหย ส่วนที่เหลือจากการสกัดน้ำมันสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้หลากหลาย

คุณเสียงกร แก้วทรงเกษ หัวหน้าศูนย์ฯ เล่าให้ฟังว่า ในปี 2550 ศูนย์ฯ ได้รับเครื่องสกัดน้ำมันหอมระเหยเพื่อใช้ในการศึกษาทดลองสกัดน้ำมันหอมระเหยจากพืชหลายชนิด ซึ่งประสบผลสำเร็จระยะแรก และเป็นเครื่องแรกของมูลนิธิโครงการหลวงที่ได้นำมาใช้สกัดน้ำมันที่สกัด ได้แก่ ตะไคร้หอม ยูคาลิปตัส ไพล การบูร ว่านสาวหลง ฯลฯ

จึงเกิดแนวคิดว่า สังคมปัจจุบันนิยมการใช้ น้ำมันหอมระเหยเพื่อธุรกิจสปาและนวดแผนโบราณ ตลาดมีแนวโน้มว่ามีความต้องการน้ำมันหอมระเหยมากขึ้น และเป็นหนทางที่นำไปส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกทดแทนข้าวโพด เนื่องจากพืชหอมระเหยหลายชนิดที่ปลูกได้ตลอดทั้งปี และทนต่อ

ศูนย์ฯ พระบาทห้วยต้ม สกัดน้ำมันหอมระเหยสำเร็จ พร้อมส่งเสริมอาชีพสร้างรายได้ ชาวปกากะญอ

เครื่องสกัดน้ำมันหอมระเหย

ใบตะไคร้หอม

ไพล ก่อนการสกัดน้ำมัน

สภาพอากาศที่ร้อน ไม่มีศัตรูพืชรบกวน ส่วนที่เหลือจากการสกัดน้ำมันที่เป็นน้ำ สามารถนำไปใช้เป็นสารไล่แมลงในการป้องกันและกำจัดศัตรูพืช เกษพืชที่เหลือจากการต้มสกัดแล้วนำไปใช้เป็นปุ๋ยหมัก หรือนำไปใส่ในแปลงของเกษตรกรโดยตรงก็สามารถกำจัดศัตรูพืชได้เช่นกัน

สรรพคุณของพืชหอมระเหย

คุณชินภาพ กันอิทธิพร นักวิชาการเกษตร ผู้รับผิดชอบการสกัดน้ำมันหอมระเหย ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า น้ำมันหอมระเหย คือน้ำมันที่พืชสร้างขึ้นและเก็บไว้ในส่วนต่างๆ ของพืช เช่น ดอก ใบ ผล ลำต้น และเมล็ด ซึ่งจะพบแตกต่างกันในแต่ละพืช คุณสมบัติที่เด่นชัดคือ มีกลิ่นหอมและระเหยได้ง่ายที่อุณหภูมิปกติ เป็นของเหลวใสที่ไม่มีสีหรือสีอ่อนๆ มีกลิ่นเฉพาะ เมื่อได้รับความร้อน

ดีกว่า เพียงแต่ใช้กิ่งพันธุ์ที่มีข้อ 2-3 ข้อ เหลือยอด 3-4 ใบ ตัดปลายใบออก ระยะปลูกที่เหมาะสมคือ 1-1.25 เมตร ใช้ต้นพันธุ์ 2-3 ต้น ต่อหลุม ระยะเวลาที่เหมาะสมประมาณเดือนพฤษภาคม ถ้ามีฝนทิ้งช่วงก็รดน้ำเป็นครั้งคราวเท่านั้น ตะไคร้หอมเป็นพืชที่ชอบแสงแดดจัดมาก จะช่วยให้เจริญเติบโตเร็วและมีผลต่อปริมาณน้ำมัน

การเก็บเกี่ยวนั้น ควรตัดเอาส่วนของใบสูงจากพื้นดินประมาณ 1 ใน 3 ส่วนของความสูง เพื่อให้ต้นที่เหลือแตกใบใหม่ได้เร็วขึ้น เมื่อตะไคร้หอมอายุ 7 เดือน ใบล่างจะเริ่มแห้ง มีอัตราส่วนโดยน้ำหนักทั้งใบสดและใบแห้ง 4 ต่อ 1 ให้ผลผลิตน้ำหนักรวมทั้งใบสดและใบแห้งประมาณ 550 กิโลกรัม ต่อไร่ น้ำหนักรวมทั้งใบและต้น 1.450 กิโลกรัม ต่อไร่ เมื่อนำไปสกัดน้ำมันโดยวิธีการกลั่นด้วยไอน้ำเดือด เป็นเวลา 30 นาที เมื่อแยกนํ้าออกจากน้ำมันดิบ จะได้น้ำมันดิบประมาณ 1.42 เปอร์เซ็นต์

จากการศึกษาระยะเวลาปลูกและระยะเวลาการเก็บเกี่ยวต่อผลผลิตใบและน้ำมันหอมระเหยที่ศูนย์วิจัยพืชสวนพืชตรพพบว่า ใช้ระยะปลูก 50x50 เซนติเมตร และเริ่มตัดใบครั้งแรกเมื่ออายุ 3 เดือน หลังจากนั้นตัดใบทุกเดือน จะให้ผลผลิตใบและน้ำมันหอมระเหยรวมสูงสุด

การทำน้ำมันหอมระเหย

เครื่องสกัดน้ำมันหอมระเหยของศูนย์ฯ เป็นเครื่องที่ทันสมัยล่าสุด มีส่วนประกอบคือ ถังนึ่ง ถังทำความเย็น ถังควบแน่น และถังดักน้ำมันหอมระเหย ในขั้นนี้ศูนย์ฯ รับซื้อต้นตะไคร้ทั้งใบที่ใช้ศึกษาเกี่ยวกับเกษตรกร ราคา กิโลกรัมละ 2 บาท จากนั้นนำไปล้างให้สะอาดให้น้ำระเหยประมาณ 1 คืน นำไปชั่งน้ำหนักประมาณ 100-150 กิโลกรัม ต่อการสกัด 1 ครั้ง บรรจุในถังนึ่งวัตถุดิบ จากนั้นจึงเริ่มกระบวนการสกัด

โดยใช้พลังงานจากก๊าซหุงต้มเป็นเชื้อเพลิง ในการสกัดครั้งหนึ่งที่ใช้วัตถุดิบ 100 กิโลกรัม จะได้น้ำมันหอมระเหยประมาณ 500-550 ซีซี จากนั้นจะนำไปหมักเพื่อให้เกิดกลิ่นของการต้มหมักไปนำบรรจุขวดลิ้นจี่เพื่อป้องกันการระเหย

ขณะนี้ทางการศึกษาและเริ่มส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกตะไคร้หอมแล้ว และอยู่ระหว่างการทดลองผลผลิตเป็นผลิตภัณฑ์สบู่และอื่นๆ ที่สามารถทำไดภายในศูนย์ฯ รวมทั้งได้จัดทำแปลงขยายพันธุ์พืชหอม เช่น ว่านสาวหลง ไพล และตะไคร้หอม

การปลูกและการเก็บเกี่ยว

เกษตรกรผู้สนใจสอบถามข้อมูลเพิ่มเติม

